

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

19 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Grzesiowski

SSN Agnieszka Jurkowska-Chocyk

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 19 listopada 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Rzecznika Praw Obywatelskich
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z 14 grudnia 2021 r., I ACa 349/20,
w sprawie z powództwa A. K.
przeciwko D. G., A. W. i A. P.
przy udziale Rzecznika Praw Obywatelskich
o ochronę dóbr osobistych i zapłatę

oddala skargę kasacyjną.

Krzysztof Grzesiowski

Jacek Grela

Agnieszka Jurkowska-Chocyk

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 6 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zobowiązał pozwane
D. G., A. W. i A. P. do złożenia pisemnego oświadczenia na najbliższej sesji Rady

Gminy S. o treści szczegółowo wskazanej w sentencji oraz oddalił powództwo w pozostałej części.

Wyrokiem z 14 grudnia 2021 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie oddalił apelację powódki.

Sąd drugiej instancji ustalił, że pozwane były nauczycielkami Szkoły Podstawowej im. [...] w C. (dalej: „Szkoła Podstawowa”), której organem prowadzącym jest Gmina S., w której funkcję dyrektora od 1 września 1997 r. pełni powódka.

W 2013 r. podczas nieobecności dyrektora spowodowanej zwolnieniem lekarskim, D. G. pełniła jego obowiązki na podstawie upoważnienia z 28 stycznia 2013 r. W kwietniu 2014 r. do Kuratorium Oświaty w L. wpłynęła anonimowa skarga, w której zawarto zarzuty dotyczące pracy nauczycieli I etapu edukacyjnego zatrudnionych w Szkole Podstawowej. Powódka jako dyrektor placówki odczytała treść przekazanego jej anonimu na zebraniu Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej, dzieląc się z zebranymi również sugestią pracownika Kuratorium Oświaty w L., że skarga mogła zostać sporządzona przez nauczyciela tej szkoły. D. G. poczuła się dotknięta insynuacjami, które pojawiły się w środowisku szkolnym, że jako nauczyciel języka polskiego II etapu edukacyjnego mogła być jego autorem.

W kwietniu 2016 r. pozwane odmówiły podpisania oceny pracy powódki. Konflikt powódki z pozwanymi był szeroko komentowany w środowisku lokalnej społeczności, również za pośrednictwem publikacji prasowych. Pozwane kierowały szereg skarg i wniosków do Wójta Gminy S., Kuratorium Oświaty, Państwowej Inspekcji Pracy, Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, a także do Ministerstwa Edukacji Narodowej, doprowadzając do wszczęcia kontroli w Szkole Podstawowej.

W maju 2016 r. dyrektor szkoły wręczyła A. W. wypowiedzenie stosunku pracy z uwagi na zmiany organizacyjne i zmniejszenie liczby godzin w zakresie nauczanych przez pozwaną przedmiotów. Następnie A. P. rozwiązała umowę o pracę w trybie natychmiastowym z winy pracodawcy. Wreszcie D. G. zrezygnowała z pracy w dotychczasowej szkole i podjęła pracę w innej placówce.

6 czerwca 2016 r. A. W. złożyła do Sądu Rejonowego w Chełmie IV Wydział Pracy pozew o uznanie za bezskuteczne wypowiedzenia umowy o pracę, ewentualnie w przypadku rozwiązania umowy — o przywrócenie do pracy na dotychczasowych warunkach pracy i płacy. Ostatecznie domagała się ustalenia, że była dyskryminowana bezpośrednio i pośrednio oraz że istniały warunki wskazujące na nierówne traktowanie w zatrudnieniu. Wnosiła o zasądzenie 37 308 zł odszkodowania za naruszenie zakazu dyskryminacji w zatrudnieniu oraz 9 327 zł odszkodowania za nieuzasadnione i niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę za wypowiedzeniem.

6 czerwca 2016 r. Szkoła Podstawowa wniosła przeciwko A. P. pozew o uznanie za bezskuteczne rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracodawcy, a następnie przywrócenie do pracy i odszkodowanie.

30 czerwca 2016 r. powódka skierowała do Wojewody [...] wnioski o wszczęcie postępowań dyscyplinarnych, w których zawiadomiła, że nauczycielki kierowanej przez nią placówki, tj. D. G. i A. W. popełniły czyny podlegające ocenie komisji dyscyplinarnej za uchybienia godności zawodu i obowiązkom nauczyciela. Wnioskująca poinformowała, że pozwane m.in. konfliktują pracowników szkoły, odmawiają uczestnictwa w zebraniu Rady Pedagogicznej w sprawie opiniowania oceny dyrektora, publicznie krytykują decyzje dyrektora oraz wykorzystują zależność innych osób. Powódka nie miała zamiaru pozbawić D. G. i A. W. prawa do wykonywania zawodu nauczyciela.

Pozwane nie odpowiadały przed Komisją Dyscyplinarną, ponieważ 5 października 2016 r. Rzecznik Dyscyplinarny dla Nauczycieli przy Wojewodzie [...] umorzył postępowania wyjaśniające z uwagi na fakt, że podjęte czynności nie dały podstaw do stwierdzenia, iż A. W. i D. G. uchybiły godności zawodu i obowiązkom nauczyciela. W tym czasie pozwane nie pracowały już w Szkole Podstawowej.

18 października 2016 r. A. P. pozwała Szkołę Podstawową o odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z mobbingiem.

Następnie D. G. i A. W. złożyły do Sądu Rejonowego w Chełmie II Wydziału Karnego prywatny akt oskarżenia przeciwko powódce o to, że w okresie od kwietnia 2014 r. do października 2016 r. w celu poniżenia pozwanych w opinii publicznej i

narażenia ich na utratę zaufania publicznego do wykonywania ich działalności oświatowej, rozgłaszała przeciwko nim publicznie nieprawdziwe zarzuty wyrażające się w twierdzeniach, iż obie nauczycielki konfliktowały pracowników szkoły, odmówiły uczestnictwa w zebraniu Rady Pedagogicznej w sprawie opiniowania oceny dyrektora, publicznie krytkowały decyzje dyrektora, dodatkowo A. W. wykorzystywała uczniów w konflikcie z dyrektorem, szerzyła informacje o rzekomym zwalnianiu nauczycieli oraz psychicznie znęcała się nad D. P. wymuszając na niej składanie zeznań przeciwko dyrektorowi, zaś D. G. wykorzystywała zależność służbową wobec A. P., a w szczególności 30 czerwca 2016 r. skierowała do Wojewody [...] dwa wnioski odnoszące się do D. G. i A. W., w których przedstawiła nieprawdziwe informacje na temat ww. nauczycielek, jakoby popełniły czyny, które podlegają ocenie komisji dyscyplinarnej za uchybienia godności zawodu i obowiązkowi nauczyciela, tj. o czyn z art. 212 k.k. Sprawa karna została zarejestrowana pod II K 355/17.

17 lipca 2017 r. Rada Pedagogiczna Szkoły Podstawowej oraz pracownicy tej szkoły, a także Rada Rodziców zajęli pisemne stanowisko, w którym stanowczo sprzeciwiali się stawianym powódce oskarżeniom nazywając je pomówieniami oraz oszczerstwami, których celem jest dyskredytacja dyrektora placówki, środowiska nauczycielskiego oraz niszczenie wizerunku szkoły. Pismo to zostało skierowane do Sądu Rejonowego w Chełmie II Wydziału Karnego z prośbą o dołączenie do prywatnego aktu oskarżenia.

15 grudnia 2017 r. D. G. i A. W. złożyły do Prokuratury Rejonowej w Chełmie zawiadomienie o popełnieniu przez powódkę przestępstwa polegającego na ukrywaniu lub usuwaniu dokumentów z teczek akt osobowych nauczycieli w okresie od 10 czerwca 2016 r. do 13 listopada 2017 r. W toku policyjnego dochodzenia A. K. została przesłuchana w charakterze świadka. 21 lutego 2018 r. ww. dochodzenie zostało umorzone wobec braku znamion czynu zabronionego. Po rozpoznaniu zażalenia wniesionego przez D. D. i A. W. Sąd Rejonowy w Chełmie postanowieniem z 18 lipca 2018 r. utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

W piśmie z 10 marca 2018 r. autorstwa A. P., A. W. i D. G. skierowanych do Rady Gminy w S., Wójta Gminy S. i Przewodniczącej Rady Gminy S., które D. G.

złożyła w sekretariacie Urzędu Gminy S. 28 marca 2018 r. poinformowano, że w stosunku do Szkoły Podstawowej, dla której organem prowadzącym jest Urząd Gminy w S., zostały wystosowane roszczenia finansowe w wysokości ok. 130 tysięcy złotych, które nie są ostateczne. W dalszej części pism autorki stwierdziły, że w IV Wydziale Pracy Sądu Rejonowego w Chełmie toczą się przeciwko Szkole Podstawowej sprawy o zadośćuczynienie i odszkodowanie w związku z mobbingiem z powództwa A. P., a także o bezzasadne wypowiedzenie umowy o pracę i dyskryminację oraz o odszkodowanie w związku z dyskryminacją z powództwa A. W. Jak wskazano, toczyła się również sprawa z powództwa Szkoły Podstawowej przeciwko A. P. o uznanie za bezskuteczne rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia i Sąd Apelacyjny w Lublinie zaproponował połączenie spraw o mobbing i rozwiązanie umowy. W treści pisma ujęto również informacje, że przed Sądem Rejonowym w Chełmie II Wydziałem Karnym toczy się sprawa z art. 212 § 1 k.k. z oskarżenia prywatnego przeciwko powódce o zniesławienie i pomówienia przed Komisją Dyscyplinarną oraz że Prokuratura Rejonowa w Chełmie prowadzi dochodzenie z art. 276 k.k. przeciwko powódce, dotyczące usunięcia dokumentów z teczki akt osobowych nauczycielek D. G. i A. W. Ostatecznie autorki pisma wskazywały, że powódka 30 czerwca 2016 r. „podała” do Komisji Dyscyplinarnej przy Wojewodzie [...] dwie nauczycielki D. G. i A. W. z nieprawdziwymi, bezpodstawnymi zarzutami, chcąc je pozbawić prawa do wykonywania zawodu. Postępowanie wyjaśniające przed Komisją Dyscyplinarną zostało jednak umorzone 5 października 2016 r., a zarzuty te uznano za bezzasadne i nieprawdziwe. Ostatni akapit pisma zawierał prośbę o jego odczytanie na najbliższym posiedzeniu sesji Rady Gminy zgodnie z zaleceniami Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W dacie złożenia ww. pisma D. G., A. W. i A. P. nie były już zatrudnione w Szkole Podstawowej, ale w dalszym ciągu pozostawały w głębokim konflikcie z powódką.

28 marca 2018 r. odbyła się sesja VII kadencji Rady Gminy S. Zgodnie z projektem porządku obrad rozpoznaniu podlegały sprawy ogólne, a także wolne wnioski oraz sprawy różne. W obradach wzięli udział mieszkańcy C. i C. oraz radni, sołtysi i goście. Obecni byli także Wójt Gminy S. oraz redaktor prasowy lokalnego tygodnika „[...]”. Przewodnicząca Rady Gminy J. R. odczytała treść pisma złożonego

przez pozwane. Dyskusja podczas powyższej sesji miała charakter emocjonalny, uczestnicy jej przekrzykiwali się.

Pismo w późniejszym czasie zostało odczytane także podczas Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej, a jego treść poddana dyskusji. Efektem tego było stanowisko Rady Pedagogicznej wyrażone w piśmie z 22 maja 2018 r. i podpisane przez 13 nauczycieli, złożone do Przewodniczącej Rady Gminy S., a także Wójta Gminy S., które zostało odczytane na kolejnej sesji Rady Gminy S. 30 maja 2018 r. Obecni wtedy na posiedzeniu Rady pozytywnie ustosunkowali się do pracy pod kierownictwem powódki, a zarzuty zawarte w piśmie z 10 marca 2018 r. nazwali wprost pomówieniami. Nauczyciele nie zgadzali się z twierdzeniami, że w szkole panował mobbing, dyskryminacja i nierówne traktowanie. Wyrazili też dezaprobatę wobec postawionego oskarżenia wskazując jednocześnie, że godzą one w pracowników szkoły, którzy na co dzień dokładają wszelkich starań, aby należycie wykonywać swoje obowiązki, a ponadto zostały oparte na oburzających i pozostawiających niesmak oszczerstwach niszcząc dobre imię szkoły. Końcowo zaapelowali o zaprzestanie mowy nienawiści.

Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy trafnie ustalił, iż doszło do naruszenia dóbr osobistych powódki w postaci jej dobrego imienia w wyniku odczytania 28 marca 2018 r. na sesji VII Kadencji Rady Gminy S. pisma autorstwa pozwanych z 10 marca 2018 r. Pozwane, od kilku lat pozostające w konflikcie z powódką sporządziły i doprowadziły do odczytania tego pisma w celu upublicznienia sporu z powódką, zdyskredytowania jej jako dyrektora szkoły, postawienia w złym świetle i wytworzenia niekorzystnych możliwości interpretacyjnych co do jej działań, stworzenia obrazu osoby konfliktowej, uwikłanej w liczne postępowania karne i cywilne, narażającej Gminę na związane z tym straty finansowe. Nierzetelne, w części nieprawdziwe, informacje przedstawione w piśmie oraz aluzje i sugestie wynikające ze sposobu jego sformułowania, mogące skutkować podjęciem decyzji o odwołaniu powódki ze stanowiska dyrektora szkoły, stanowiły działania bezprawne. Uznając, że pozwane nie wykazały okoliczności mogących wyłączać bezprawność ich działań, Sąd Okręgowy zasadnie nakazał pozwanym złożenie pisemnego oświadczenia na najbliższej sesji Rady Gminy S. zawierającego przeprosiny dla powódki w formie określonej w sentencji wyroku.

Sąd drugiej instancji uznał również, że trafnie stwierdził Sąd *a quo*, iż w okolicznościach niniejszej sprawy brak podstaw do zasądzenia na rzecz powódki zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c.

Powyższe orzeczenie zaskarżył skargą kasacyjną Rzecznik Praw Obywatelskich, zarzucając naruszenie:

1. przepisów postępowania, tj. art. 11 w zw. z art. 327¹ § 1 w zw. z art. 361 w zw. z art. 391 § 1 oraz art. 382 k.p.c., które to uchybienie miało istotny wpływ na końcowe rozstrzygnięcie dotyczące przypisania pozwanym bezprawności dokonanego naruszenia dóbr osobistych powódki;
2. art. 24 § 1 k.c. przez błędną jego wykładnię i przypisanie pozwanym wyłącznego sprawstwa naruszenia dóbr osobistych powódki przez odczytanie ich pisma podczas sesji 28 marca 2018 r. i w konsekwencji nieuzasadnione zobowiązanie ich do złożenia pisemnego oświadczenia o treści wskazanej w punkcie I wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z 6 lutego 2020 r.;
3. art. 45 ust. 1 Konstytucji RP gwarantującego każdemu prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd oraz art. 47 Konstytucji RP przyznającego każdemu prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.

We wnioskach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się nieuzasadniona.

Przed odniesieniem się do postawionych zarzutów w pierwszej kolejności należy wskazać, że Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu *ad quem*, którym oddalono apelację powódki. Z treści skargi kasacyjnej wynika, że skarżący wniósł ją na korzyść pozwanych. Innymi słowy, uwzględnienie stanowiska Rzecznika miałoby skutkować uchyleniem wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania z sugestią, że brak było podstaw do przypisania pozwanym bezprawności dokonanego naruszenia dóbr osobistych powódki.

Tymczasem apelację wniosła skutecznie tylko powódka, zarzucając w niej co do zasady brak zasądzenia na jej rzecz zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. Oznacza to, że kwestia naruszenia dóbr osobistych powódki została już prawomocnie przesądzona. W części niezaskarżonej wyrok Sądu Okręgowego stał się prawomocny i wiążący na podstawie art. 365 § 1 k.p.c., w tym także dla Sądu Apelacyjnego. Z kolei Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji (art. 398¹ § 1 k.p.c.). W rezultacie, gdyby hipotetycznie skarga kasacyjna Rzecznika podlegałaby uwzględnieniu i zaskarżony wyrok zostałby uchylony, a sprawa byłaby przekazana do ponownego rozpoznania, to przyjmując kierunek zawarty w skardze, Sąd *ad quem* co najwyżej mógłby orzec w tożsamy sposób jak dotychczas. Oczywiście są to rozważania tylko hipotetyczne, ponieważ ze względu na treść wyroku Sądu drugiej instancji oraz zakres zaskarżenia i wnioski zawarte w skardze kasacyjnej, a także z uwagi na status Rzecznika Praw Obywatelskich jako orędownika szeroko rozumianego interesu publicznego, co ma wpływ na zakres „*gravamen*”, przedmiotowa skarga kasacyjna, jako nieuzasadniona, podlegała oddaleniu.

W tym kontekście podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty nie mogły odnieść oczekiwanego przez skarżącego skutku, ponieważ dotyczyły one w istocie prawomocnego wyroku pierwszoinstancyjnego.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną.

[S.J.]

r.g.